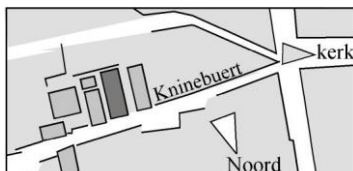

Koop, vernieling, ongeluk en verkoop

Vier generatie Dijkstra aan de Kninebuert in Koudum

Antonia Veldhuis

Koudum sectie A nummer 182, huis en erf, groot één are 28 centiares is in 1833 de kadastrale beschrijving van het pand aan de Kninebuert wat de familie Dijkstra ruim een eeuw en vier generaties in bezit heeft. Een vóór 1833 gebouwd huis met een mansardedak. Volgens overlevering¹ was het een groot, mooi huis met een grote hooizolder. Op de muren zaten blauw-witte tegeltjes met bijbelse voorstellingen. De kinderen Dijkstra² wisten wat elk tegeltje betekende. Het huis stond aan de straatkant met ernaast een steegje. De breedte van het pand was ongeveer 4½ meter, de perceelsdiepte circa 30 meter.

Kninebuert op schets naar Kadasterkaart (donkere woning is A 182) en op foto's 1930 (geschatte datum) en 2006.

De eerste generatie 1833 – 1860 (Bij de afbeelding: handtekeningen verkopers en kopers)

Het echtpaar Douwe Theunis Dijkstra en Tettje Tittes Smits kopen op 7 juli 1833³ van broer en zus Jan Doedes Molenaar en Geertje Doedes Molenaar het pand aan de Kninebuert in Koudum waarin ze wonen, ze huren het van de familie Molenaar. Voor 70 gulden wisselt het huis van eigenaar.

Naastliggers zijn: ten noorden de straat, ten oosten Lolke Lolkes Postma, ten zuiden de Armvoogdij en ten westen de Diaconie van Koudum. Het echtpaar krijgt drie zonen: Titte (geb. 1828), Sijbren (geb. 1831) en Rinke (geb. 1835). Ze groeien op in de woning aan de Kninebuert. In 1853 overlijdt Douwe Dijkstra. Op 17 augustus 1855 is de weduwe gedwongen enig land te verkopen. Ze blijft tot haar dood in 1860 aan de Kninebuert wonen.

*J. D. Molenaar
G. D. Molenaar
J. T. Dijkstra
T. T. Smits*

1e generatie	Douwe Theunis Dijkstra x Tettje Tittes Smits
2e generatie	<div> <div>Rinke Dijkstra</div> <div>Sijbren Dijkstra</div> <div>Titte Dijkstra</div> </div> <div> <div>X</div> <div>X</div> <div>X</div> </div> <div> <div>↓(1)</div> <div>Jeltje Quarre</div> <div>↑(2)</div> </div> <div>Gerritje Botes van der Meulen</div>
3e generatie	<div> <div>Douwe</div> <div>Elizabeth - Sijbren - Tetje - Rink - Jacoba</div> <div>X</div> <div>Holkje de Jong</div> <div>Froukjen Simons</div> </div>
4e generatie	<div> <div>Tjettje</div> <div>Gerritje</div> <div>Janna</div> </div>

De tweede generatie 1860 – 1905 (Bij de foto: Gerritje Dijkstra-van der Meulen)

Na de dood van Tettje Dijkstra-Smits, op 21 februari 1860, zijn de drie zoons Titte, Sijbren en Rinke eigenaar. Een maand na zijn moeder overlijdt Sijbren en zijn weduwe Jeltje Jeremias

¹ In 1962 is er een bandopname gemaakt met daarop een vraaggesprek van mijn vader Douwe Sijbren Veldhuis met zijn tante Rinkje Dijkstra, de zus van zijn moeder Jacoba. Rinkje vertelt over haar moeder Gerritje Dijkstra-v.d. Meulen, over het ouderlijk huis in Koudum en over haar zus Jacoba.

² De in noot 1 genoemde Rinkje en haar broers en zusters.

³ Notaris G. Keuchenius uit Hindeloopen (kantoorhoudend in Koudum), toeg. 26, inventarisnr. 072.017 akte nr. 60.

Quarre verkoopt haar deel aan haar zwagers Titte en Rinke. Dan krijgt het huis het zwaar te verduren. Bij Titte Douwes Dijkstra treden (of mogelijk had hij daar al eerder last van) er aanvallen van razernij op en hij slaat in huis alles kort en klein⁴. Hij “beschrijft en beklat” deuren en vensters, timmert ’s nachts in huis (de “voor enige jaren doorgestelde behuizinge”), dreigt het huis af te breken en in brand te steken en gooit vanaf de zolderverdieping spullen op straat. Gewapend met een bijl en andere scherpe voorwerpen “doet hij vervaarlijke bedreigingen” naar allerlei mensen. Deze situatie levert gevaar op voor hemzelf, zijn broer waarmee hij samenwoont en voorbijgangers. Broer Rinke ziet dan ook geen andere uitweg dan het pand te ontruimen, zelf te vertrekken en de autoriteiten in te schakelen. Er wordt door geneesheer W.W. Visser een certificaat opgemaakt over de toestand van Titte. De arts schrijft dat naar zijn oordeel opsluiting van “denzelve” ter voorkoming van ongelukken zeer noodzakelijk is. Waarop Titte op 28 maart 1860 wordt opgenomen in de verpleeginrichting in Franeker. Na zijn ontslag uit de inrichting wonen de beide broers weer samen in het huis aan de Kninebuert.

Op 12 mei 1861 trouwt Rinke met Gerritje Botes van der Meulen⁵, de 27-jarige dienstmeid van notaris De Carpentier. Tot 1862 wonen ze met zijn drieën, dan wordt baby Douwe geboren. Op 15 maart 1863 overlijdt Rinke. Ruim een jaar later (Koudum 10 juni 1864) trouwt zijn weduwe met haar zwager Titte. Of Titte later nog last heeft gehad van depressies is niet zeker, maar wel geeft hij een deel van zijn tien kinderen niet zelf aan. Titte overlijdt op 29 juni 1883, twee maanden na de dood van het laatst geboren kind Bote. Weduwe Gerritje kan de schulden niet betalen en de schuldeisers maken gebruik van hun recht van verkoop⁶. Twaalf percelen komen onder de hamer, waaronder ook $\frac{3}{4}$ deel van het huis waarin ze wonen⁷. Notarisklerk Jan Pan koopt het voor 193 gulden, maar hij verkoopt het (waarschijnlijk) meteen door aan Gerritje haar oudste zoon Douwe⁸. Die trouwt op 3 juni 1886 in Koudum met Holkje de Jong. Het echtpaar gaat aan de voorkant van het huis wonen, Gerritje verhuist met de dochters Rinkje en Jacoba en zoon Sijbren naar de achterkant ervan. Moeder Gerritje begint noodgedwongen een winkeltje. Zes kinderen van deze generatie groeiden op in het huis: Douwe, Elisabeth, Sijbren, Tettje, Rinkje en Jacoba⁹. Vijf stierven er jong: Tettje, Rinke, Bote, Bote en Bote. Tettje¹⁰ en Elisabeth¹¹ verlaten beide in 1884 de ouderlijke woning. Douwe en zijn echtgenote Holkje wonen tot 13 september 1892 aan de voorzijde van het huis, daarna vertrekken ze met de intussen geboren dochters Gerritje en Alida naar Gaasterland. Wie er dan in het vooreind van het huis woont is onduidelijk. Volgens overlevering zou moeder Gerritje v.d. Meulen pas in 1905 weer naar de voorkant verhuizen. In 1898 trouwt Rinkje met Pieter van der Wal, ook zij verlaat dan Koudum.

⁴ Arrondissementsrechtbank Sneek. Toeg. 18-03, gereg. 26 maart 1860, deel 34 fol. 37.

⁵ Zie voor Gerritje het artikel *Gerritje Botes van der Meulen* in Gens Nostra dec. 1996 blz. 587 van Antonia Veldhuis.

⁶ Akte schulderkenning 14 mei 1870, verleden voor notaris J. Carpentier te Koudum, bedrag 1030 gulden. Toeg. 26, inv.nr. 072.050.

⁷ Notaris Jan de Jong te Koudum, toegang 26 inventarisnr. 072.089, akte nrs. 15 en 24, datum 8 februari 1886.

⁸ De aankoop wordt genoemd in een akte van 19 maart 1905, opgemaakt door notaris de Jong. Toeg. 26, inv.nr. 072.088, nr. 41. De aankoopakte zelf heb ik niet gevonden.

⁹ Schrijfster is een dochter van Douwe Sijbren, zoon van Jacoba.

Zie voor Jacoba het artikel *Frou Veldhus* in Gens Nostra dec. 1996, blz. 621 van Antonia Veldhuis.

¹⁰ Tettje gaat naar Workum en daarna naar Hindeloopen, Bolsward en Sneek. Ze trouwt in 1890 met Bauke van der Werff. Tettje komt in 1898 weer thuis wonen, maar staat niet meer op het blad van 1900-1916. Info Bevolkingsbladen 1880 tot 1916 gemeente Hemelumer Oldeferd.

¹¹ Elisabeth vertrekt in 1884 naar Hindeloopen en woont vervolgens in Workum, Bolsward en Sneek. Steeds is ze een paar maanden thuis. Ze woont vanaf 13 januari 1900 weer thuis, maar gaat daarna ook weer weg. Ze komt op 23 juni 1906 uit Wirdum en verlaat op 15 februari 1907 weer het huis. Nu richting Tjerkwerd. Waarschijnlijk na haar huwelijk met Bote Bonnet. Info Bevolkingsbladen 1880 tot 1916 gemeente Hemelumer Oldeferd.

In 1902 komt de zesjarige kleindochter Gerritje van der Werff ook op de Kninebuert¹² wonen, zij vertrekt pas weer na het overlijden van haar grootmoeder. Intussen doet Sijbren het goed. Hij klimt op van dagloner tot veenbaas.

De derde generatie 1905 – 1915 (Bij de foto's: links Douwe Dijkstra, rechts Sijbren Dijkstra)

In 1905¹³ koopt vervener Sijbren Dijkstra voor 600 gulden het huis van zijn halfbroer de tuinier Douwe Dijkstra.

In de akte staat hoe hij het in eigendom kreeg: $\frac{1}{4}$ deel door erfenis van zijn vader Rinke Dijkstra en $\frac{3}{4}$ deel door koop op 31 maart 1886. De notaris zet in de akte dat “de verschenen personen aan hem notaris bekend zijn”. De kadastrale benaming van het perceel is nu A nr. 3211, de grootte is één are en vijftig centiare. Moeder Gerritje Botes van der Meulen overlijdt in Koudum op 9 december 1908, ze wordt op het kerkhof van Koudum begraven. Op het graf is nooit een steen geplaatst. Dochter Jacoba Dijkstra gaat op 1 juli 1909 naar Sneek, kleindochter Gerritje v.d. Werff gaat op 16 oktober 1909 naar Workum. Op 20 november 1909 trouwt Sijbren in Koudum met Froukjen Simons. Op 5 november 1910 wordt hun dochtertje Tjettje geboren, gevolgd door de tweeling Gerritje en Janna op 5 december 1912.

Door een noodlottig ongeval overlijdt vader Sijbren op zondag 30 mei 1915. Als postbesteller fiets hij langs de *Galamadammen* en raakt te water. Hij krijgt longontsteking en overlijdt aan de gevolgen daarvan. Ook hij rust op het kerkhof in Koudum. De steen op zijn graf is intussen geruimd. STUKJE WEG.

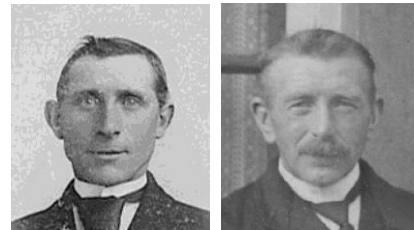
De vierde generatie 1912 – 1915 (Bij de foto: De tweeling Janna en Gerritje en Tjettje Dijkstra)

Froukjen Simons verhuurt na de dood van haar echtgenoot Sijbren Dijkstra het huis. Ze vertrekt op 5 augustus 1915 met de drie kinderen naar Huizum, bij Leeuwarden. Daar trekt ze bij haar moeder in en gaat uit werken. Oma past op de kinderen.

De vierde en laatste Dijkstra generatie die het huis bewoonden waren de kinderen van het echtpaar Dijkstra-Simons. De tweeling is in 1997 (Janna) en 2004 (Gerritje) overleden. Dochter Tjettje leeft in 2006 nog en woont nog steeds in Huizum. De 95 jarige praat met tantezegger Froukjen Bergsma¹⁴ regelmatig over vroeger. Tjettje: “Ik was drie¹⁵ toen we Koudum verlieten, ik weet er zelf niets meer van. Maar mijn moeder vertelde vaak dat ze graag in Koudum was blijven wonen. Maar ze kon dat niet betalen. Ze had geen inkomen”.

Froukjen Simons is in Leeuwarden overleden op 30 april 1938 en ligt begraven op het kerkhof van Huizum. In hetzelfde graf ligt (sinds 1997) ook dochter Janna. In 1941 wordt het huis verkocht.

De familie Dijkstra was vier generaties eigenaar van het pand, totaal 108 jaar.

¹² Bevolkingsbladen Koudum, gemeente Hemelumer Oldeferd 1900-1916.

¹³ Notaris Jan de Jong te Koudum, toeg. 26, inventarisnr. 072.088, akte nr. 41, datum 19 maart 1905.

¹⁴ Froukjen Bergsma-Loutenbach is de dochter van Gerritje Dijkstra en Dirk Lautenbach. Ze bezocht tante Tjettje elke week en dan praatten ze regelmatig over vroeger. Tante is op 16 juli 2007 in Leeuwarden overleden.

¹⁵ Tante zegt dat ze drie jaar is als ze Koudum verlaten. Ze vergist zich, ze is dan vijf. Feit is dat ze zich niets van die tijd herinnert.

***De post Dijkstra periode*¹⁶**

Op 5 mei 1941 verkopen Tjettje (dienstbode), Janne (dienstbode), beide wonend in Leeuwarden en chauffeur Derk Lautenbach uit Berlikum voor zijn echtgenote Gerritje Dijkstra het huis aan de Verlengde Hoofdstraat nummer 14¹⁷.

In de koop zijn (volgens de beschrijving in de akte): Het huis met de elektrische lampen en gordijngarnituren in de woning, de droogpalen met draad, de stekken met schotelplanken, twee bessenboompjes en een seringenboompje op het erf en de schuttingen ten noordwesten en zuidwesten van de bleek. Ook de stoep ten noordoosten behoort bij de woning. Niet bij de verkoop zijn de kasten en rekjes in het hok, die eigendom zijn van huurder A. de Boer. De betimmerde afscheiding op de zolder, die A. de Jong in gebruik heeft, zijn van die huurder. Dat is ook het geval met het grootste deel van het hokje dat tegen de woning is gebouwd. Koper is Oijer Postma. Hij betaalt 2137 gulden. Op 23 juli 1954 verkoopt de weduwe van Oijer het huis aan Pieter Wabes Visser uit Koudum. De waarde is nu 2500 gulden, de kadastrale benaming is veranderd in A 4237. De grootte is intussen 1 are 41 centiare. Na diens overlijden maken zijn weduwe Elisabeth en haar zoons een scheiding van de boedel en op 5 november 1990 verkoopt ze het huis aan haar twee zoons Wabe en Cornelis. De prijs van het huis is intussen gestegen tot 42.812 gulden. In 2002 verkoopt Cornelis zijn deel van het huis aan Wabe Visser, de tegenwoordige bewoner van de woning.

Genealogische gegevens.

Periode 1833 – 1860:

I. Douwe Theunis Dijkstra, geb. Witmarsum 26-5-1796, boereknecht, arbeider, overl. Koudum 7-4-1853, natuurlijke zn. van Gertje Teades,

tr. Hemelumer Oldeferd 2-11-1827 **Tetje Tjittes Smits**, geb. Koudum 22-6-1806, overl. ald. 21-2-1860, dr. van Tiete Wijbes Smits (arbeider, landbouwer) en Rink Sibles de Vries.

Uit dit huwelijk:

1. Titte Douwes Dijkstra, geb. Koudum 27-10-1828, volgt onder II-a (periode 1860-1905).

2. Sijbren Douwes Dijkstra, geb. Koudum 5-10-1831, arbeider, timmerknecht, overl. ald. 26-3-1860.

tr. Hemelumer Oldeferd 19-6-1859 **Jeltje Quarre**, geb. Koudum 26-1-1839, dr. van Jeremias Reins Quarre en Dieuwke Cornelis Hollander. Jeltje tr. (2) Hemelumer Oldeferd 23-5-1861

Sjoerd Heins Bakker, geb. Gaast 14-1-1838, gardenier, zn. van Sijmon Jans Heins en Aaltje Jans Kroontje.

3. Rinke Douwes Dijkstra, geb. Koudum 29-1-1835, volgt onder II-b (periode 1860-1905).

Periode 1860 – 1905:

II-b Rinke Douwes Dijkstra, geb. Koudum 29-1-1835, arbeider, overl. ald. 15-3-1863, zoon van I,

tr. Hemelumer Oldeferd 12-5-1861 **Gerritje Botes van der Meulen**, geb. 't Meer (Schoterland) 20-3-1834, dienstmeid bij notaris H.J. Carpentier in Koudum, winkeliersche, overl. Koudum 9-12-1908, dr. van Bote Jacobs van der Meulen (molenmaker, timmermansknecht) en Lijsbet Ruurds Bouma (naaister).

Gerritje tr. (2) Hemelumer Oldeferd 10-6-1864 haar zwager **Titte Douwes Dijkstra**, geb. Koudum 27-10-1828, zie II-a.

Uit dit huwelijk:

1. Douwe Rinkes Dijkstra, geb. Koudum 1-7-1862, voerman, overl. Balk 21-6-1931,

tr. Hemelumer Oldeferd 3-6-1886 **Holkje de Jong**, geb. Koudum 29-8-1864, overl. Woudsend 10-11-1943, dr. van Jan Annes de Jong (straatmaker) en Aaltje Jacobs Brouwer.

¹⁶ Kadaster, hypotheekaktes. De exacte nummers zijn omwille van de privacy weggelaten.

¹⁷ In 1956 kreeg Koudum zijn officiële straatnamen. Voor die tijd werd er blijkbaar afwisselend gebruik gemaakt van de benamingen Kninebuert en Verlengde Hoofdstraat.

II-a Titte Douwes Dijkstra, geb. Koudum 27-10-1828, arbeider overl. ald. 29-6-1883, zoon van I,

tr. Hemelumer Oldeferd 10-6-1864 **Gerritje Botes van der Meulen**, geb. 't Meer (Sch. land) 20-3-1834, dienstmeid bij notaris H.J. Carpentier in Koudum en winkeliersche, overl. Koudum 9-12-1908, dr. van Bote Jacobs van der Meulen (molenmaker, timmermans knecht) en Lijsbet Ruurds Bouma (naaister).

Gerritje tr. (1) Hemelumer Oldeferd 12-5-1861 **Rinke Douwes Dijkstra**, geb. Koudum 29-1-1835, zie II-b..

Uit dit huwelijk:

1. Tettje Dijkstra, geb. Koudum 12-7-1864, jong overl..

2. Elisabeth Dijkstra, geb. Koudum 7-12-1865, dienstmeid, overl. Wymbritseradeel 19-8-1942. tr. Bolsward 15-7-1907 **Bote Bonnet**, geb. Bolsward 21-5-1873, werkman, overl. Sneek 1-12-1947, zn. van Pieter Bonnet en Tietske Ruurds Aukema.

3. Sijbren Dijkstra, geb. Koudum 4-7-1868, volgt onder III-a, (periode 1905-1908).

4. Tetje Dijkstra, geb. Koudum 8-7-1869, dienstmeid, overl. Workum 29-5-1928, tr. Sneek 26-1-1890 **Bauke van der Werf**, geb. Sneek 10 februari 1864, koopman(sknecht), overl. Workum 13-5-1925, zn. van Hijlke van der Werf (sjouwer) en Hendrika de Vries.

5. Rinke Dijkstra, geb. Koudum 18-11-1870, overl. ald. 3-11-1873.

6. Bote Dijkstra, geb. Koudum 23-10-1872, overl. ald. 2-7-1873.

7. Rink Dijkstra, geb. Koudum 26-5-1874, dienstmeid, overl. Haarlem 27-12-1965, tr. Wonseradeel 8-1-1898 **Pieter van der Wal**, geb. Parrega 28-1-1872, slachter, los arbeider, overl. Haarlem 10-3-1944, zn. van Jan van der Wal en Elisabet Wijtsma.

8. Bote Dijkstra, geb. Koudum 23-8-1876, overl. ald. 29-8-1878.

9. Jacoba Dijkstra, geb. Koudum 16-8-1878, huishoudster, overl. Sneek 6-8-augustus 1933, begr. Wommels,

tr. Hemelumer Oldeferd 9-2-1912 **Atze Jetzes Veldhuis**, geb. Uitwellingerga 16-10-1881, boerenknecht, botermaker, overl. Wommels 6-6-1952, zn. van Jetze Ruurds Veldhuis (boer, later koopman, v.a. 1883 z.b.) en Geertje van Stralen (dienstmeid).

Atze tr. (1) Doniawerstal 23-11-1906 **Evertje de With**, geb. Luinjeberd 13-7-1878, overl.

Hemelum 29-8-1910, dr. van Geugjen de With en Rinske Barteles Eggers.

Atze tr. (3) Hennaarderadeel 3-12-1935 **Klaske Moerman**, geb. Oudehaske 21-6-1892, huishoudster, overl. Wommels 15-3-1983, dr. van Hendrik Moerman (arbeider) en Akke Zoetendal.

10. Bote Dijkstra, geb. Koudum 19-3-1883, overl. ald. 9-4-1883.

Periode 1905 – 1915:

III-a Sijbren Dijkstra, geb. Koudum 4-7-1868, postbode, overl. ald. 30-5-1915

tr. Koudum 20-11-1909 **Froukje Simons**, geb. Balk 8-9-1868, overl. Huizum 30-4-1938.

Uit dit huwelijk:

1. Tjettje Dijkstra, geb. Koudum 5-11-1910, overl. Leeuwarden 16-7-2007, begr. Huizum.

2. Janne Dijkstra, geb. Koudum 5-12-1912, overl. Leeuwarden 15-8-1997, begr. Huizum.

3. Gerritje Dijkstra, geb. Koudum 5-12-1912, overl. Leeuwarden 16-6-2004.

tr. Leeuwarderadeel 12-4-1939 **Dirk Lautenbach**, geb. St. Anna Parochie 10-1-1912, chef garage, overl. Menaldum 23-1-1999, zn. van Yme Lautenbach en Tettje Weiland.

Verantwoording en met dank aan

De bevolkingsbladen werden doorzocht in Workum in het Stadhuis, de post Dijkstra periode is ontstaan met behulp van de op het Kadaster in Leeuwarden gevonden gegevens. De rest van de aktes vond ik in Leeuwarden in Tresoar, het voormalige Ryksargyf.

Ik bedank hierbij de medewerkers van Tresoar en het personeel van het archief van het Stadhuis te Workum. Zonder Ytsen Zuiderveld van het Kadaster had ik een deel van het artikel niet kunnen schrijven.

Uiteraard ook mijn dank aan Gert Willem Bonnema en Aukje van Zanten (beide Veenwouden) die het artikel even kritisch doornamen.
De foto gemaakt in 1930 (begin artikel) komt van de website <http://nostalgisch.Koudum.nl> met dank aan de *Wurkgroep Historysk Koudum*.